

Mezinárodní arbitráž

Řešení sporů mezi (mezinárodními) obchodníky

Představení

- JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.
- Právnická fakulta MU, katedra mezinárodního a evropského práva, oddělení mezinárodního práva soukromého
- tereza.kyselovska@law.muni.cz
- <https://www.muni.cz/lide/107801-tereza-kyselovska>

Podmínky ukončení

- Předmět Mezinárodní obchodní arbitráž je ukončen zkouškou. Předpokládá se, že tato zkouška bude ústní. Ústní zkouška bude konána z okruhů, které jsou obsaženy v učebnici a v interaktivní osnově

Osnova výuky

1. 13.2.2023

- Řešení sporů mezi obchodníky, ADR, mediace
- Mezinárodní rozhodčí řízení

2. 17.2.2023

- Mezinárodní rozhodčí smlouva
- Rozhodci, rozhodčí senáty

3. 21.4.2023

- Rozhodné právo hmotné a procesní
- Rozhodčí nález a usnesení

4. 13.5.2022

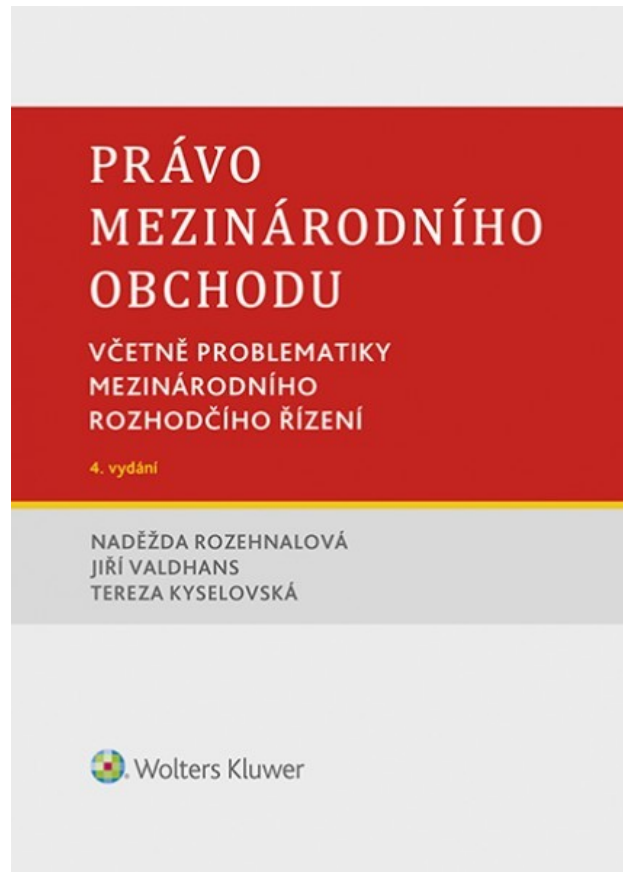
- Vztah rozhodčích a obecných soudů

Z čeho se učit?

- Interaktivní osnova
- Prezentace k přednáškám
- Odkazy v osnově

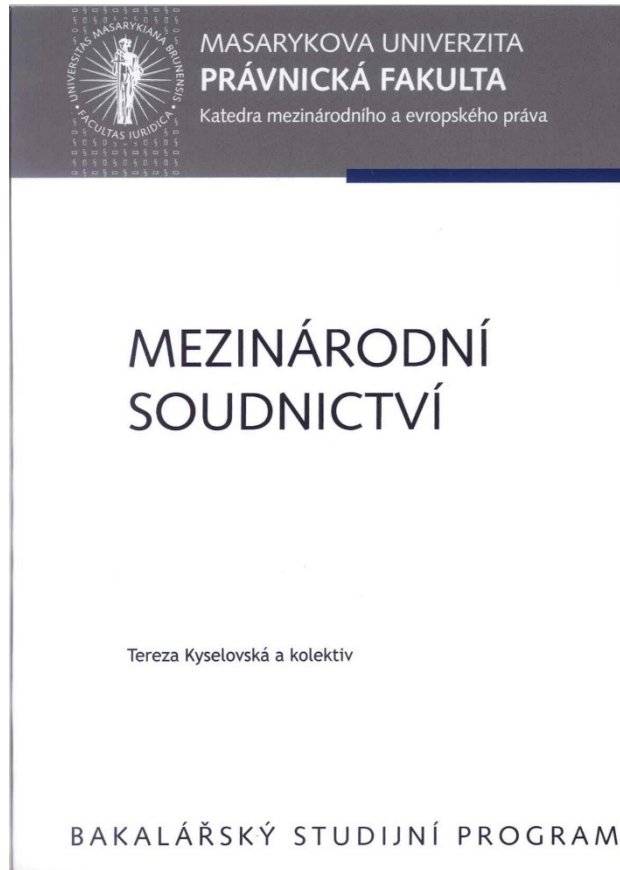

Z čeho se učit?

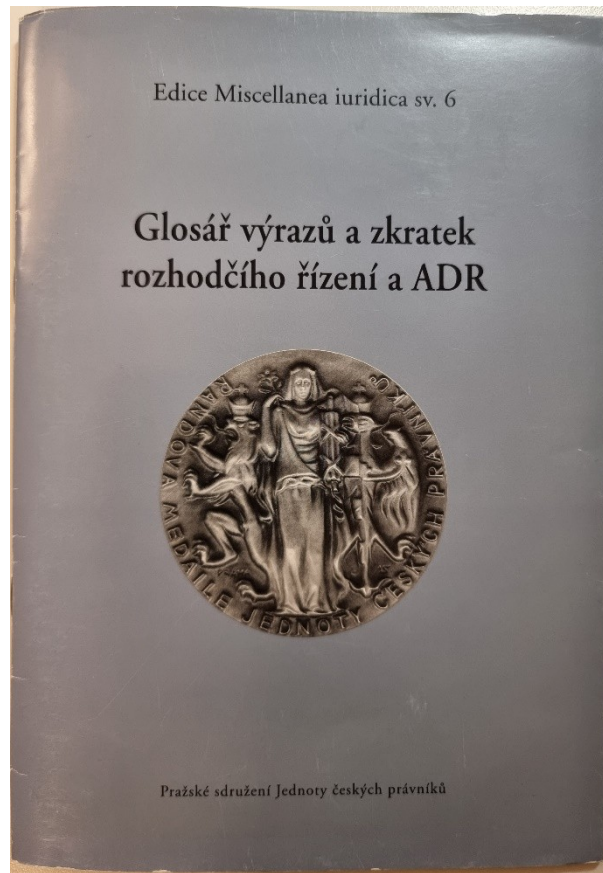
- Rozehnalová, Valdhans, Kyselovská. Právo mezinárodního obchodu. **Včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení.** 4. vydání. Wolters Kluwer.

Spíše ne...

- Kyselovská a kol. Mezinárodní soudnictví, 2015. Masarykova univerzita.

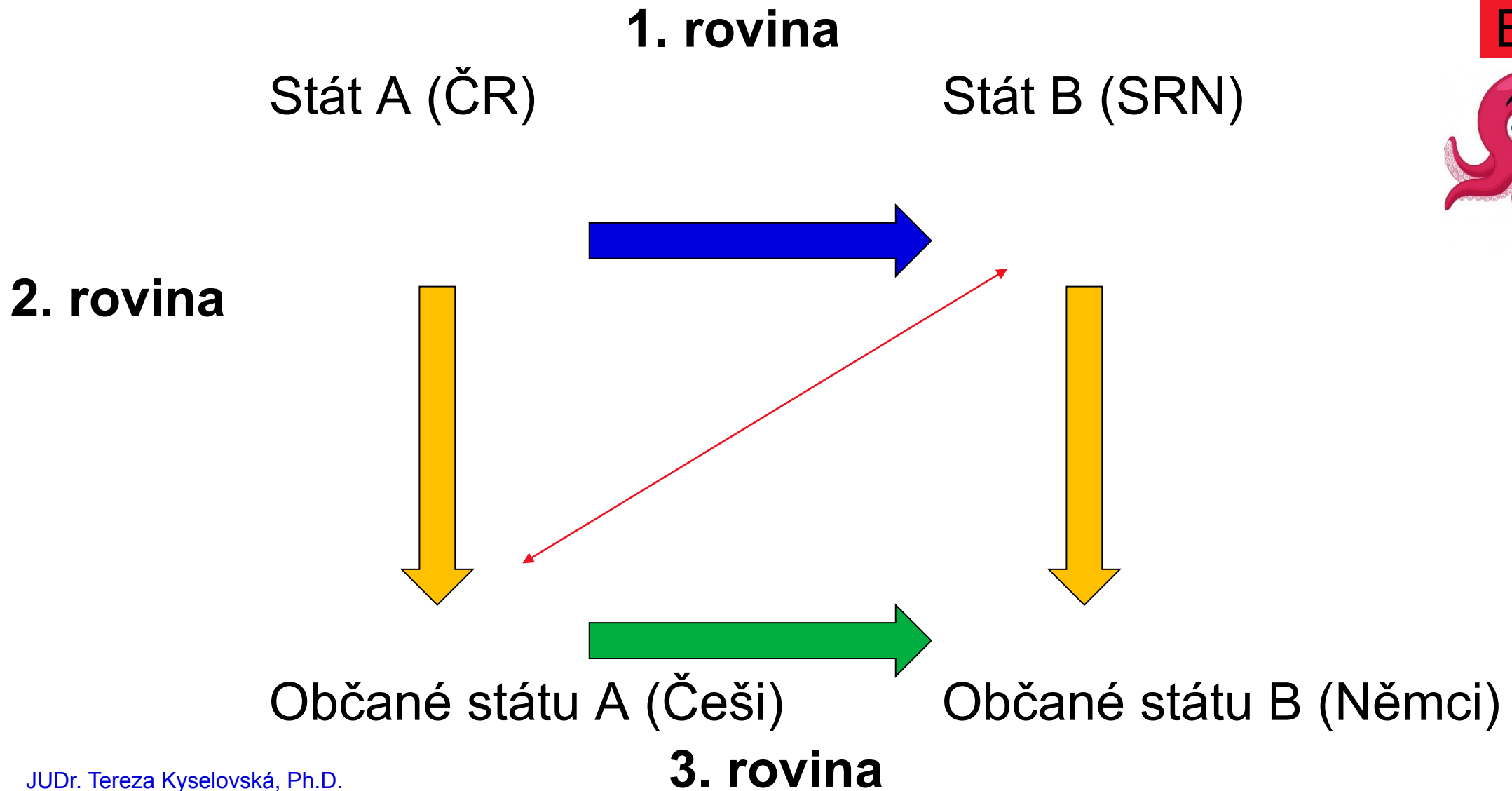
Doplňěk – slovníček pojmů

- Glosář výrazů a zkratk rozhodčího řízení a ADR (A, F, D, Esp, I, L, NL) – v interaktivní osnově
- Slovníček pojmů TK

Úvod k úvodu

EU

Úvod k úvodu

1. rovina

- Mezinárodní právo veřejné – spory mezi státy (mezinárodními organizacemi), výjimečně jednotlivci
- Mezinárodní soudní dvůr (Haag), Mezinárodní trestní tribunál (Haag)
- Evropský soud pro lidská práva (Štrasburg)
- Mezinárodní investiční arbitráž – International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID jako součást Skupiny Světové banky)

- **Permanent Court of Arbitration** (Haag), <https://pca-cpa.org/en/about/>
- *Established in 1899 to facilitate arbitration and other forms of dispute resolution between states, the PCA has developed into a modern, multi-faceted arbitral institution perfectly situated to meet the evolving dispute resolution needs of the international community.*
- 22 smluvních států vč. ČR (1993)

Úvod k úvodu

2. rovina

- Vnitrostátní řešení sporů

3. rovina

- **Mezinárodní právo soukromé** – řešení soukromoprávních sporů s mezinárodním prvkem
- **Diagonála** – spory mezi státem a zahraničním investorem = mezinárodní investiční arbitráž, mezinárodní ekonomické právo, Washingtonská smlouva
- EU – Soudní dvůr Evropské unie (Lucemburk)

MUNI
LAW

Způsoby řešení sporů mezi (mezinárodními) obchodníky

Exkurz – slovníček pojmů

- Arbitráž = rozhodčí řízení
- Angl. – arbitration, arbitrator, arbitration court
- Něm. - Schiedsgericht, Schiedsrichter
- Špaň. - arbitraje, árbitro, tribunal de arbitraje
- Pol. - arbitraż, arbiter, sąd arbitrażowy

- *Arbiter elegantiarum*

MUNI LAW

???

MUNI
LAW

Řešení sporů mezi mezinárodními obchodníky

Metody řešení sporů

- Spory vyplývající ze soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem (MPS)
  - Obchodní, občanské, pracovní, rodinné
  - Záleží na povaze sporu a nároku

- Nás budou zajímat obchodně a občanskoprávní spory s mezinárodním prvkem (spory vyplývající z mezinárodních obchodních transakcí)

Metody řešení sporů

1. Alternativní způsoby řešení sporů (ADR)

- Alternative Dispute Resolutions*
- ADR v obchodních věcech
- Mediace
- Online Dispute Resolutions*

2. Mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž)

3. Řízení před obecnými (státními) soudy

Výběr mezi metodami

- Psychologické faktory
- Právní meze – např. *arbitrabilita* sporu, výkon rozhodnutí, přípustnost *prorogace* atd.
- Kulturní faktory – Asie vs. Evropa
- Míra znalostí o možnostech řešení sporů, o jejich výhodách a nevýhodách
- Skutečnosti právně významné pro průběh řízení, nucený výkon rozhodnutí
- Finanční faktory
- Právní úprava – prameny...

Prameny

- ... právně upraveno řízení před obecnými soudy a rozhodčí řízení (mezinárodní rozhodčí řízení), minimálně ADR
  1. ADR - zákon o mediaci, jinak zahraniční „vzorové“ úpravy
  2. Rozhodčí řízení – ZMPS, ZRŘ, OSŘ, mezinárodní úmluvy
  3. Řízení před obecnými soudy – ZMPS, OSŘ, Nařízení Brusel Ibis, Nařízení Brusel IIbis, Nařízení o výživném, Nařízení o dědictví, dvoustranné mezinárodní smlouvy

ADR

□ *Alternative Dispute Resolutions*

□ *ODR – online dispute resolutions*

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 524/2013 ze dne 21. května 2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o řešení spotřebitelských sporů on-line)

„Soft“ ADR - znaky

- Dobrovolnost stran v podřízení se tomuto řízení
- Existence smluvního vztahu mezi stranami – dohoda stran na začátku i na konci
- Jmenování třetí osob(y), které zprostředkují jednání (x negociace)
- Pohyb řízení a jeho účinků mimo přímý dosah právní regulace státu (ale nikoliv protiprávní...) – dnes dílčí aspekt zohledněn v § 647 OZ
  - *V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne **promlčecí lhůta** běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.*

„Soft“ ADR - znaky

- Mimo „zájem“ práva – přestává práva, snahy států o regulace
- Psychologie – hledání kompromisu
- Úspěšným výsledkem je dohoda, ne exekuční titul
- V rámci autonomie vůle stran je možné vytvořit jakoukoliv taktiku pro dosažení dohody a také ji jakkoliv nazvat

ADR - výhody

- Právně inertní, není překážka zahájení řízení, věci rozsouzené, nestaví se lhůty
- Nižší náklady
- Úspora času
- Vyšší stupeň možnosti zachování důvěry, nenaruší se ekonomické vztahy
- Možnost zachování tajemství o projednávaných otázkách
- Odpovídá naturelu některých národů

ADR - nevýhody

- Protahuje se existence sporu
- Mohou se promeškat právně významné lhůty – promlčení, prekluze
- Možnost odhalení strategie pro budoucí soudní řízení, argumentů, důkazů
- „pouze“ nová dohoda = protahování sporu
- Ale smysl u některých typech smluv

ADR - druhy

- Různé druhy – USA x Evropa
- Nabízeny řadou institucí jako alternativy – RS HKAK ČR, MOK, WIPO, AAA
- Vhodné zejména u dlouhodobých smluv, dodávek investičních celků, společenských smluv, velkých finančních operací -> dlouhodobé obchodní vztahy se zájmem na budoucím splnění

Konciliace a mediace

- „*Smírná cesta k řešení za problému za aktivní účasti třetí strany, mediátora nebo konciliátora.*“
- Uzavření dohody – výběr mediátora/konciliátora, příprava jednání – vlastní průběh jednání – právně nezávazné řešení
- Nehledá se nutně řešení v souladu s právem, ale rozumný kompromis
- Vzorový zákon UNCITRAL o conciliaci
- Arbitrážní a mediační centrum WIPO
(<https://www.wipo.int/amc/en/mediation/what-mediation.html>) ,
Mezinárodní obchodní komora v Paříži

Vzory doložek

- „Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny smírně.“
- „Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny v mediačním řízení realizovaném při RS u MOK v Paříži.“
- „Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny smírně u Rozhodčího soudu Hospodářské komory a Rozhodčího soudu Agrární komory v Praze.“ – pozor!

Mini-trial

- Smírné řešení sporu za účasti třetí osoby – napomáhá stranám uvědomit si silné a slabé stránky, možný budoucí vývoj a pravděpodobný výsledek soudního řízení
- Hybridní forma nezávazné arbitráže a mediace
- Účast představitelů vyššího managementu
- Instituce – např. CEPANI (<https://www.cepani.be/about-us/>) – dodává zprostředkovatele

Technické expertizy, Dispute Review Board, experti

- Ve finančně nákladných projektech
- Řešit spory tak, aby nedošlo k zastavení nákladných investičních projektů
- Contract Review Board, Dispute Review Board, ustanovení nezávislého experta
- Sledování projektu po celou dobu, řešení technických a ekonomických problémů, průběžné řešení problémů

Smíšené formy

Mediation – Arbitration (med-arb)

- Kombinace mediace a arbitráže
  - Součást jednoho procesu, prolínání
  - Oddělení, první stupeň mediace, druhý stupeň arbitráž

Medialoa

- Last offer arbitration, final offer arbitration
- 1. stupeň mediační -> neúspěch -> podávání nabídek -> arbitráž
- Problémy – nerealizovatelné z pohledu některých právních úprav (např. i ČR)

Příklady doložek

- *„Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny smírně. Nedojde-li ke smírnému vyřešení sporu, je příslušný k řešení sporu rozhodčí soud XY... „*
- *„Strany se zavazují veškeré spory vyplývající ze smlouvy řešit smírnou cestou. Nedojde-li ke smírnému řešení do xx dnů po vzniku sporu, je příslušný k řešení sporu rozhodčí soud XY...“*
- *„Strany dávají určenému expertovi konečným způsobem řešit spory technického rázu vzniklé při provádění díla“.*

Dílčí závěr

- Nutná dohoda – např. *Strany se zavazují předložit svůj spor mediátorovi ustanovenému v souladu s pravidly centra pro řešení sporů WIPO.*
- Nutná dobrovolnost v podřízení se procesu
- Nutnost podřízení se dosažené dohodě – exekuční titul je spíše výjimkou – notářský zápis...

Další iniciativy EU - mediace

- Mediace v EU, https://e-justice.europa.eu/content_mediation-62-cs.do?pk_source=google_ads&pk_medium=advert&pk_campaign=e-justice&pk_content=cs
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech
  - Usnadnit přístup k alternativnímu řešení sporů a podporovat smírné řešení sporů
  - Dopadá na přeshraniční spory v občanských a obchodních věcech (s výjimkou sporů, které nejsou v dispozici stran, např. rodinné nebo pracovní)
  - Možnost uplatnit i na vnitrostátní spory

Právní úprava v ČR – smíšené ADR

- **Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)**
- Úprava různých segmentů bez rozlišení, tedy netrestní mediace
- Paradox v názvu – lze regulovat právně mediaci? Nikoliv...

Zákon o mediaci

Cíl právní úpravy

- .....možnost rychle, efektivně, bez časové a ekonomické náročnosti a na základě dohody, tedy bez nepřátelských postojů, řešit konflikty a přitom:
  - mít pocit kontroly nad procesem řešení konfliktu a jeho výsledkem,
  - mít pocit emoční podpory,
  - mít pocit soukromí při řešení konfliktu a pocit uchování důvěrných informací,
  - mít možnost pochopit druhou stranu a možnost být sám pochopen,
  - mít možnost snížení napětí a zlepšení vzájemných vztahů,
  - mít možnost uchování prostoru pro další budoucí spolupráci.

Zákon o mediaci

- Průběh mediace
- § 4 odst. 2 – podpis smlouvy mezi mediátorem a stranami
- Vliv na běh lhůt - § 32 a 33 – po dobu mediace neběží, zde opět výslovná úprava
- § 6 – mediační dohoda jako jeden ze způsobů mediace

Zákon o mediaci

- Další upravené otázky
- výkon mediace realizované „zapsanými“ mediátory,
- požadavky na **osobu „zapsaného mediátora“** a výkon dohledu státních orgánů nad její činností, resp. tam, kde se jedná o zapsaného mediátora advokáta upravuje vazby v rámci výkonu advokátní činnosti a činnost advokátní komory,
- účinky právních úkonů realizovaných v průběhu mediace či v souvislosti s jejím průběhem a ukončením.

Srovnání

1. ADR	2. Rozhodčí řízení	3. Řízení u soudů
Dobrovolnost	Dobrovolnost + přivolení a zaštítění mocí veřejnou	Návrh na zahájení řízení (žaloba)
Základ - dohoda stran	Základ – dohoda stran (rozhodčí doložka nebo smlouva)	Návrh na zahájení řízení (žaloba)
Výsledek – dohoda stran, kompromis	Výsledek – rozhodčí nález, exekuční titul	Výsledek – rozhodnutí (rozsudek) – exekuční titul
Pohyb mimo přímou právní regulaci	Spolupůsobení moci veřejné, dosah pozitivního práva	<i>„K soudu se chodí pro rozsudek, nikoliv pro spravedlnost“</i>
Cíl – hledání kompromisu, ne právního řešení	Hledání kompromisu v souladu s právem, ale nemožnost odvolání	Působení moci veřejné, procesní předpisy,

Srovnání

Zákon o mediaci § 16	Zákon o rozhodčím řízení (ZMPS)
<p>(1) Ministerstvo zapíše na žádost do seznamu fyzickou osobu, která</p> <ul style="list-style-type: none"> a) je způsobilá k právním úkonům, b) je bezúhonná, c) získala vysokoškolské vzdělání v magisterském nebo v navazujícím magisterském studijním programu v České republice, nebo získala obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu, d) složila zkoušku mediátora nebo jí byla uznána kvalifikace podle jiného právního předpisu²⁾ a e) nebyla v posledních 5 letech před podáním žádosti vyškrtuta ze seznamu postupem podle § 22 odst. 4. <p>(2) Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro</p> <ul style="list-style-type: none"> a) úmyslný trestný čin, nebo b) trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem činnosti mediátora.	<p>§ 4 ZRŘ</p> <p>(1) Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis²⁾ nestanoví jinak.</p> <p>(2) Podmínku bezúhonnosti podle odstavce 1 nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.</p> <p>§ 118 ZMPS</p> <p>Rozhodcem může být i cizinec, je-li podle právního řádu státu, jehož je občanem, způsobilý k právním jednáním; postačí však, je-li plně způsobilý k právním jednáním podle českého právního řádu. Další požadavky pro výkon funkce rozhodce určeného pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv stanoví jiný právní předpis.</p>

Seznamy

- Seznam zapsaných mediátorů -
https://mediatori.justice.cz/MediatorPublic/Public/FR003_ZverejneniVybranychUdaju.aspx
- Seznam rozhodců RS HK ČR a AK ČR -
<https://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu>

Řešení sporů mezi obchodníky

Děkuji za Vaši pozornost

